

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

VI Міжнародна науково-практична конференція
(15 травня 2025 року)

УДК 305:355.08]08(043.2)

P-31

Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи : тези VI Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 15 травня 2025 року). Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2025. 496 с.

Видання містить тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції “Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи”, яка відбулась в онлайн-режимі 15 травня 2025 року у м. Хмельницький на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

УДК 305:355.08]08(043.2)

© Видавництво НАДПСУ, 2025

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету – заступник ректора (проректор) з наукової роботи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького доктор педагогічних наук, доцент полковник Сергій БІЛЯВЕЦЬ;

заступник голови оргкомітету – начальник відділу – головний науковий співробітник науково-організаційного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького кандидат педагогічних наук, доцент полковник Юрій ДЕМ'ЯНЮК;

члени оргкомітету:

Урядова уповноважена з питань гендерної політики докторка юридичних наук, кандидатка філософських наук, професорка, заслужена юристка України Катерина ЛЕВЧЕНКО;

заступниця Міністра внутрішніх справ України, голова правління ГО “Українська асоціація представниць правоохоронних органів” Катерина ПАВЛІЧЕНКО;

помічниця Голови Державної прикордонної служби України з гендерних питань пані полковник Олеся КЛИМЕНКО;

міжнародна та національна експертка з гендерних питань, засновниця та старша аналітикиня Інформаційно-консультативного жіночого центру Олена СУСЛОВА;

експертка з тренінгів у сфері прав людини Консультативної Місії Європейського Союзу в Україні (КМЄС) Юлія ПЕТРОВА;

помічник ректора Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького з міжнародного та міжвузівського співробітництва – начальник групи міжнародного та міжвузівського співробітництва кандидат педагогічних наук, доцент полковник Андрій ЯНКОВЕЦЬ;

начальник режимно-секретного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького полковник Олександр КОВАЛЕНКО;

начальник видавництва Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького полковник Олег СВИДЕРСЬКИЙ;

радниця ректора з гендерних питань, старша наукова співробітниця (з гендерних питань) науково-дослідного відділення управлінської діяльності в Держприкордонслужбі України науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького докторка психологічних наук, професорка, заслужена працівниця освіти України Олена ВОЛОБУЄВА;

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділення адміністративно-юрисдикційної та оперативно-розшукової діяльності Держприкордонслужби України науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького доктор юридичних наук, професор Валентин ЗЬОЛКА;

секретарка оргкомітету – старша наукова співробітниця відділення наукової, науково-технічної діяльності та інтелектуальної власності науково-організаційного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького кандидатка наук з державного управління Ілона ЯРМОЛИНСЬКА.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАГУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ НА ОТРИМАННЯ ПОРАНЕНЬ З УРАХУВАННЯМ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

Анна ТОПЧИЛО

В умовах сучасної війни досить актуальним є психологічне відновлення персоналу сектору безпеки та оборони після отриманих поранень під час виконання завдань за призначенням. У цьому питанні особливої уваги потребує диференційований підхід до реабілітації поранених чоловіків та жінок, ураховуючи їхні гендерні особливості. Чоловіки та жінки мають різні психологічні реакції на травматичні події, що зумовлено як біологічними відмінностями, так і соціокультурними факторами. Це вимагає адаптації методів психологічної допомоги з урахуванням гендерної специфіки.

Чоловіки та жінки сектору безпеки та оборони, які зазнали поранень, мають як спільні реакції на поранення, так і гендерні особливості реагування. Спільною реакцією на поранення можемо вважати шок і заперечення, які пов'язані зі спробою психіки захистити себе. Це перша емоційна реакція на травму, незалежно від статі. Наступні – це тривога та страх, які пов'язані з невизначеністю щодо відновлення та повернення до служби. Спільними також є фізичний біль і виснаження, що викликають емоційні коливання та впливають на психологічний стан і можливість розвитку посттравматичного стресового розладу (далі – ПТСР) через надсильні негативні та травматичні переживання самого поранення.

Разом зі спільними реакціями на поранення існують і гендерні особливості. Чоловіки, як правило, можуть демонструвати схильність до стримування емоційних виявів через соціальні очікування їх мужності та витривалості. Часто спо-

стерігаються реакції агресії та гніву, які можуть бути спрямовані як на соціальне оточення, так і на самого себе. Гнів виявляється як відповідь на відчуття безпорадності або втрати контролю. Наступне – це відчуття провини і сорому через втрату можливості утримувати родину та виконувати професійні обов'язки. Разом з цим з'являється самозвинувачення за нездатність врятувати інших або завершити завдання. У чоловіків спостерігається підвищена увага саме на фізичній реабілітації та покращення фізіологічного стану, щоб швидше повернутися до виконання професійних обов'язків, при цьому нехтуючи емоційним станом.

На фізіологічному рівні у чоловіків можливі інтенсивніші реакції симпатичної нервової системи. Підвищений рівень адреналіну та кортизолу, що впливає на рівень агресії та напруги. Частою реакцією також є схильність до ризикованої поведінки, яка може виявлятися у небажанні визнавати важкість поранення та уникання медичної допомоги і психологічної підтримки.

Жінки сектору безпеки та оборони, які зазнали поранень, часто відчують тривожність і депресивні симптоми, які виникають через почуття ізоляції і соціальний тиск та стереотипи про “слабкість” жінок у службі. У них відчуття провини та сорому швидше пов'язане зі стереотипами про професійну компетентність у секторі безпеки та оборони у гендерному розрізі. Також жінки після отриманих поранень можуть мати інтенсивні емоційні реакції. Це пов'язано з соціокультурними стереотипами, які “дозволяють” їм виявляти свої емоції. З цим пов'язане і те, що жінки після отриманих поранень частіше готові обговорювати свої почуття не тільки з близькими, а і з фахівцями-психологами і отримувати психологічну допомогу. Важливим у цій ситуації для жінки є відчуття підтримки від колег і близьких, що знижує рівень стресу, тому вони фокусуються на підтримці та взаємовідносинах і більше уваги приділяють спілкуванню.

У жінок на фізіологічному рівні інтенсивніші парасимпатичні фізіологічні реакції, які можуть обумовлювати схильність до емоційного виснаження та “емоційного вигорання”. Більш інтенсивніші емоційні реакції, жінки частіше схильні до плачу або панічних атак у відповідь на поранення. Відмічаються і гормональні коливання, вищий рівень окситоцину сприяє пошуку підтримки, але також може збільшувати відчуття тривожності.

Різні реакції на поранення у жінок і чоловіків з числа персоналу сектору безпеки та оборони обумовлені і соціокультурними факторами та соціальними очікуваннями. Наприклад, чоловіки повинні бути сильними, мужніми та витривалими, уникати виявів страху та слабкості. У цьому контексті вияв емоцій та реакції на поранення та психологічну допомогу сприймається як вияв саме слабкості характеру. А жінка, яка більш фізично слабка, ніж чоловік, повинна обирати професію поза межами сектору безпеки та оборони і від неї очікують доводити професійну спроможність навіть після отриманого поранення.

Цікавим у цьому аспекті є і сприйняття лідерства. Поранені чоловіки сектору безпеки та оборони часто болісніше сприймають втрату можливості командувати. Жінки сектору безпеки та оборони можуть відчувати потребу доводити свою компетентність навіть після поранення, але не обов’язково займати лідерські позиції в колективі.

Різниця є і у сприйнятті підтримки від оточення. Чоловіки після отримання поранення частіше розраховують на неформальну підтримку колег по службі. Жінки більше потребують емоційної підтримки та розуміння їх стану від близьких і друзів.

Отже, можна підсумувати, що реакції на поранення у персоналу сектору безпеки та оборони мають як спільні риси, так і гендерні відмінності. Чоловіки частіше стримують емоції та концентруються на фізичному відновленні, тоді як

жінки схильні до емоційного відреагування та потребують більшої психологічної підтримки. Тому диференційований підхід до психологічної допомоги з урахуванням гендерних особливостей є дуже актуальним і важливим для ефективної реабілітації, відновлення та збереження професійної працездатності персоналу сектору безпеки та оборони, які зазнали поранень.

Список використаних джерел

1. Каллум Уотсон. Гендерні питання в секторі оборони : збірник інформаційно-методичних матеріалів “Гендерні питання в секторі безпеки”. Оpubліковано у Швейцарії Женевським центром управління сектором безпеки (ДКЗС). ДКЗС, ОБСЄ/БДПІЛ, ООН Жінки, 2020. 65 с.
2. Особливості надання психологічної допомоги військово-службовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. / О. М. Кокун та ін. Київ : 7БЦ, 2023. 175 с.
3. Психологічний супровід незламних : методичні рекомендації по роботі з військовослужбовцями, які зазнали ампутації внаслідок бойових дій / Т. В. Карамушка та ін. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2023. 60 с.

<i>Сприйняття ролі жінок-військовослужбовиць у бойових діях: стереотипи і реальність</i> Сергій СТЕПАНОВ, Сергій ЖУК Вікторія ГАШИМОВА.....	368
<i>Спрямування положень резолюції 1325 на розвиток ідей гендерної рівності та протидію кримінальним правопорушенням в Україні в умовах воєнного стану</i> Юлія СТЕПАНОВА	370
<i>Сучасний стан та перспективи розвитку гендерної рівності в країні</i> Олексій ТАРАСКОВ, Марія ЗАЙЦЕВА Михайло СІНИШИН, Дмитро ОЛЕШКО	373
<i>Актуальні питання протидії гендерно зумовленим загрозам</i> Олексій ТАРАСКОВ, Віктор КАТЕРИНЧУК Сергій КАШТЕЛЯН	377
<i>Впровадження сучасних стандартів НАТО і забезпечення гендерних перспектив у секторі безпеки</i> Олексій ТАРАСКОВ, Юлія КОЖУХОВСЬКА Михайло СІНИШИН, Дмитро ОЛЕШКО	381
<i>Правові аспекти гендерної рівності</i> Олексій ТАРАСКОВ, Іван ЦИБУЛЯК Михайло СІНИШИН, Дмитро ОЛЕШКО	385
<i>Імплементация гендерних стандартів НАТО: роль жінок у зміцненні безпеки та оборони</i> Оксана ТАРАСЮК, Михайло СІНИШИН Дмитро ОЛЕШКО	389
<i>Гендерні перспективи в безпеці та обороні: роль жінок у прийнятті рішень під час збройних конфліктів</i> Оксана ТАРАСЮК, Ольга ЦАРЕНКО	392
<i>Особливості реагування персоналу сектору безпеки та оборони на отримання поранень з урахуванням гендерних особливостей</i> Анна ТОПЧИЛО	395

**РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Тези VI Міжнародної науково-практичної конференції
(15 травня 2025 року)**

Коректори: Т. О. Маляр, І. М. Бабина, О. В. Коломійчук, А. І. Дияк

Комп'ютерна верстка О. В. Філіпенко

Відповідальність за достовірність фактів та інших даних несуть автори

Здано до набору 26.05.2025. Підписано до друку 19.08.2025

Формат 60×84/16. Гарнітура SchoolBook.

Ум. друк. арк. 28,83. Обл.-вид. арк. 29,76

Видавництво Національної академії

Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3010 від 22.10.2007